

УДК378.4(477.63) 378.4(438.21) (045)

К. М. Біницька

РОЗВИТОК ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ШКІЛ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ

У статті окреслено джерельно-історіографічну базу проблеми розвитку вищих педагогічних шкіл Республіки Польща у другій половині ХХ на початку ХХІ ст. Визначено, що основою сучасних наукових історико-педагогічних праць є історіографія конкретної проблеми, а джерелознавство є складовою історико-педагогічної науки. Автором проаналізовані дисертаційні дослідження, в яких розглядалися окремі аспекти розвитку вищих педагогічних шкіл у м. Краків, Гданськ, Лодзь і Варшава.

Ключові слова: вищі педагогічні школи Республіки Польща, історіографія, джерелознавство.

Постановка проблеми. Як зазначається у «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки вчителя нової генерації. Реалізація цього стратегічного завдання зумовлена необхідністю інтеграції національної освіти в європейський освітній простір. Це вимагає визначення концептуальних довгострокових стратегій щодо подальшого вдосконалення та розвитку педагогічної освіти. Одним із завдань розвитку педагогічної освіти є модернізація освітньої діяльності вищих педагогічних навчальних та наукових закладів, які здійснюють підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників, на основі інтеграції традиційних педагогічних та новітніх мультимедійних навчальних технологій, а також створення нового покоління дидактичних засобів (<http://www.mon.gov.ua/images/education/average/topic/rozv/knc.doc>).

Питання професійної підготовки вчителів завжди є актуальною в системі освіти кожної держави. Нові вимоги до рівня підготовки педагогічних кадрів детермінують необхідність урахування результатів наукових досліджень, зокрема із історії та порівняльної педагогіки, завдання яких полягає у виявленні національних

особливостей, законів та закономірностей розвитку освіти, переваг і недоліків у освітній політиці. В сучасних умовах інтеграції України в єдиний освітній простір Європи особливої ваги набуває історичний досвід організації діяльності вищих навчальних закладів. Актуальною в цьому аспекті є вивчення джерелознавчої бази розвитку вищих педагогічних шкіл Республіки Польща. Обумовлено це тим, що Польща – країна із спільною для України культурою та історією, крім цього країна учасниця Європейського Союзу, яка має з Україною спільні кордони.

У пошуках шляхів вирішення проблем реформування та покращення якості діяльності вищих педагогічних навчальних закладів педагогічна наука звертається до різних джерел, зокрема до історії педагогіки. Аналіз історико-педагогічної літератури свідчить, що дослідження розвитку вищих педагогічних шкіл Республіки Польща у другій половині ХХ на початку ХХІ ст. привертало увагу багатьох науковців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Тому потреба систематизації і виокремлення основних напрямів дослідження означеної проблеми набуває актуальності. Історіографія проблеми розвитку ідей гуманізму в педагогіці частково висвітлювалась у українських дисертаційних роботах А. Василюк, І. Ковчина, Р. Станкевич та інших дослідників.

Мета статті – є вивчення українські та польські історико-педагогічної дослідження щодо розвитку вищих педагогічних шкіл у другій половині ХХ на початку ХХІ ст. з метою виявлення стану дослідженості проблеми і малодосліджених питань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Польські та українські вчені (у галузі історії педагогіки) розробляли означену проблему в таких напрямках: дослідження становлення та розвитку вищих педагогічних шкіл у другій половині ХХ на початку ХХІ ст.

Обов'язковим компонентом професійної майстерності сучасного дослідника в галузі історії педагогіки є наукова організація і висока культура опрацювання та використання джерел. Невміння працювати з джерелами, безпорадність щодо їх практичного використання негативно впливають не тільки на якість досліджень, а й на ефективність науково-педагогічної діяльності. Джерелознавча культура передбачає наявність у дослідника не лише суми теоретичних знань з цієї галузі, а й сукупності практичних навичок, вміння працювати з джерелами. Науковець повинен уміти знаходити потрібні

йому джерела, тобто володіти джерелознавчою евристикою, ґрунтовно досліджувати джерела, правильно тлумачити їх, об'єктивно оцінювати рівень достовірності та інформаційні можливості джерел, тобто мати навички джерелознавчої критики. Для відтворення картини минулого сучасному науковцю конче необхідно навчитися здобувати з джерела максимум потрібної йому інформації, в тому числі й прихованої, встановлювати зв'язки між окремими джерелами, формувати їх комплекси для отримання сукупності наукових фактів та узагальнюючих знань. Таким чином, джерелознавство складає історико-педагогічної науки.

Як зазначає Л. Березівська, фундаментом наукових історико-педагогічних праць є історіографія конкретної проблеми, що дає змогу визначити мету, завдання, наукову новизну дослідження. Нині відсутні історико-педагогічні праці, де цілісно й системно було проаналізовано історіографію зазначеної проблеми. Наголосимо, що окреслення історіографії будь-якої історико-педагогічної проблеми великого періоду, зокрема майже цілого століття, потребує особливого підходу, а саме: розподілу виявлених праць на джерельні та історіографічні (Березівська Л., 2009, с.15).

Таким чином, науковою основою історико-педагогічних праць за будь-якою проблемою прийнято вважати історіографію. Вона дає змогу ґрунтовно вивчити теоретичне підґрунтя та наукову новизну дослідження, встановити взаємозв'язки окремих аспектів досліджуваної проблеми. Загалом під історіографією розуміють аналіз досліджень певного хронологічного періоду із заданого питання (<http://masters.kubg.edu.ua/index.php/gi/article/view/26#.UkCQJFNMBbd>). Тому, виходячи з наведеного тлумачення, проведемо узагальнення історіографічних надбань проблеми становлення та розвитку вищих педагогічних шкіл Республіки Польща.

Організаційна, навчально-виховна та наукова діяльність вищих педагогічних шкіл Республіки Польща у другій половині ХХ на початку ХХІ ст. знайшла своє відображення у польських наукових дослідженнях у вигляді монографій, дисертацій, нарисів, посібників, статей. У цьому контексті варто відзначити праці, які в загальному розкривають діяльність вищих педагогічних навчальних закладів Республіки Польща цього періоду – В. Беньковського, Б. Бромберека, Х. Гурецької, К. Дзедушко, Р. Дуткової, Е. Красовської, Я. Кульпи, Р. Кухи, В. Оконя, І. Шемпрух, Я. Ходарвовської та ін.

Розвиток та діяльність вищих педагогічних шкіл у другій половині ХХ ст. відображено в працях З. Бабяж-Зиха, В. Бонусяка, М. Веде-

ляка, В. Данека, Р. Герлаха, Р. Гжибовського, Т. Левовицького, К. Ломневського, Ч. Майорека, Е. Рабовіча, Х. Рибіцького, З. Рути, М. Шиманського, А. Яроша та ін. Слід зазначити, що ці наукові доробки здійснені в окремих вищих педагогічних школах у другій половині ХХ ст.

Частково передумови створення та розвитку вищих педагогічних шкіл розглядаються у публікаціях Ф. Арашкевича, В. Войцеховського, Й. Гривни, Й. Красуцького, Б. Луговського, Ю. М'яса, Я. Хеліга, Я. Ходарковської, а також у монографіях – «Підготовка вчителів школи підставової в Польщі та світі» (Wojtyński W, 1971) та «Шкільництво загальне в Польщі в 1918-1932 роках» (Szkolnictwo powszechne w Polsce w latach 1918-1932, 1970).

Відомості про створення організаційних комітетів та затвердження типового статуту 1946 р. вищих педагогічних шкіл, створення та розвитку закладів містяться у «Службових щоденниках Міністерства освіти», «Розпорядженнях Міністерства шкільництва вищого та освіти», «Розпорядженнях Ради Міністрів» (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty, Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Rozporządzenie Rady Ministrów, Rozporządzenie Ministra Oświaty), які були опубліковані протягом 1945-1960 рр.

Досить чітко висвітлено діяльність окремих вищих педагогічних шкіл Республіки Польща в монографії В. Войтинського та у колективній монографії Й. Яровецького, Б. Новецького, З. Рути ін (J. Jarowiecki, V. Nowecki, Z. Ruta, 1983).

Зокрема, В. Войтинський аналізує створення перших державних вищих педагогічних шкіл м.м. Краків, Гданськ, Лодзь і Варшава, а також висвітлює соціально-політичні передумови створення закладів у 1945-1946 рр. (Wojtyński W, 1971).

У вищезгаданій монографії краківських дослідників Й. Яровецького, Б. Новецького, З. Рути проведено змістовний аналіз створення та функціонування вищих педагогічних шкіл, вищих вчительських шкіл та університетів Польщі у 1945-1975 рр. (J. Jarowiecki, V. Nowecki, Z. Ruta, 1983). Активне розширення меж і можливостей діалогу вітчизняних учених із зарубіжними колегами, що розгорнулося в останнє десятиліття ХХ ст., актуалізувало необхідність проведення порівняно-педагогічних досліджень (Дичек Н., 2008, с.8). Окремі складові розвитку та діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, у тому числі і вищих педагогічних шкіл Республіки Польща у другій половині ХХ на початку ХХІ ст., частково висвітлені у низці праць сучасних дослідників, зокрема у

дисертаціях таких науковців як А. Василюк (Василюк А., 1998), І. Ковчина (Ковчина І., 2000), В. Майборода (Майборода В., 2011), І. Шемпрух (Szempruch J., 2000) та ін.

Зокрема, у докторському дисертаційному дослідженні І. Шемпрух проаналізовано тенденції розвитку педагогічної освіти вчителів у Польщі (1918-1999 рр.). У першому розділі роботи «Становлення і розвиток системи педагогічної освіти вчителів» автор провів аналіз розвитку педагогічної освіти у вищих навчальних закладах, окремо акцентуючи увагу на діяльність вищих педагогічних шкіл із підготовки вчителів (Szempruch J., 2000).

У докторському дисертаційному дослідженні Р. Станкевич провів аналіз професійно-педагогічної підготовки студентів у діяльності вчительських інститутів Народної Республіки Польща (1954-1989 рр.). Дослідник аналізує діяльність вчительських інститутів на фоні загального генезису педагогічної освіти в Польщі у досліджуваний період (Станкевич Р., 1992, с.5).

Вищезазначений масив джерельної бази уможливорює системний науковий аналіз розвитку вищих педагогічних шкіл Республіки Польща у другій половині ХХ на початку ХХІ ст. на предмет розкриття основних періодів розвитку вищих педагогічних шкіл у Республіці Польща, виявлення основних тенденцій розвитку вищих педагогічних шкіл упродовж кожного історичного періоду тощо.

Висновок. Таким чином, на початку ХХІ ст. в Україні відбувається реформування галузі освіти, успішне здійснення якого пов'язане з вивченням позитивного світового досвіду. Наукові історико-педагогічні дослідження, в яких здійснюється компаративістські дослідження вітчизняних та польських педагогів, є поодинокими, проте мають наукову цінність. Дані дослідження дають можливість проаналізувати не відомі факти, висвітити маловивчені питання з історії розвитку вищих педагогічних шкіл, що дасть змогу використати цей досвід у розвитку вітчизняних вищих навчальних закладів, які формують систему педагогічної освіти України.

Література

1. Березівська Л. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст.: історіографія питання / Лариса Березівська // Історико-педагогічний альманах. – Умань, 2009. – Вип. 1. – С. 15–28.
2. Василюк А. В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі (1989-1997 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Василюк Алла Володимирівна. – К., 1998. – 184 с.

3. Дичек Н. П. Компаративные педагогические исследования в контексте межкультурного общения / Н. П. Дичек // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журн. – 2008. – № 2. – С. 8–18.

4. Жилінська А. М. Розвиток вищої педагогічної освіти в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.): історіографія питання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.kubg.edu.ua/index.php/gi/article/view/26#.UkCQJFNMBbd>

5. Ковчина І. М. Реформування загальної середньої і педагогічної освіти в Польщі у 80 – 90-х роках ХХ ст.: [моногр.]/ І. М. Ковчина. – К.: Логос, 2000. – 142 с.

6. Майборода В. С. Розвиток університетської освіти та науки в Польщі (кінець ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В. С. Майборода. – К., 2011. – 24 с.

7. Про затвердження Концептуальних засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір: Наказ МОНУ №998 від 31.12.2004 р. – 6 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/education/average/topic/rozv/knc.doc>

8. Станкевич Р. Професійно-педагогіческая подготовка студентов в деятельности учительских институтов Народной Республики Польша (1954-1989 гг.): автореф. дисс. на соискание ученой степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 – теория и история педагогики / Р. Станкевич. – М., 1992. – 36 с.

9. Kształcenie nauczycieli w Polsce Ludowej (1945-1975): Prace monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie; Tom LVII opracowanie zbiorowe pod. red J. Jarowieckiego, B. Noweckiego, Z. Ruty. – Kraków: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1983. – 271 s.

10. Szempruch J. Pedagogiczne kształcenie nauczycieli wobec reformy edukacji w Polsce / Jolanta Szempruch. – Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej szkoły pedagogicznej w Rzeszowie, 2000. – 387 s.

11. Szkolnictwo powszechne w Polsce w latach 1918-1932 // Pracownia Dziejów Oświaty Polskiej Akademii Nauk. Monografie z dziejów oświaty (Т. 12) Monografie z dziejów oświaty (Т. 12), Polska Akademia Nauk Pracownia Dziejów Oświaty. – Zakł. nar. im. Ossolinskich, 1970. – 367 s.

12. Wojtyński W. O kształceniu nauczyciela szkoły podstawowej w Polsce i świecie / Wacław Wojtyński. – [Wydanie pierwsze]. – Warszawa: Państwowe zakłady Wydawnictwo szkolnych, 1971. – 310 s.

К. Н. Биницкая

РАЗВИТИЕ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ШКОЛ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША: ИСТОРИОГРАФИЯ ВОПРОСА

В статье очерченно источник-историографическую базу проблемы развития высших педагогических школ Республики Польша во второй половине XX в начале XXI ст. Определенно что основой современных научных историко-педагогических трудов является историография конкретной проблемы, а источниковедение является составляющей историко-педагогической науки. Автором проанализированы диссертационные исследования в которых рассматривались отдельные аспекты развития высших педагогических школ в г. Краков, Гданськ, Лодзь и Варшава.

Ключевые слова: высшие педагогические школы Республики Польша, историография, источниковедение.

K. Binytska

THE DEVELOPMENT OF HIGHER TEACHING SCHOOLS IN POLAND : HISTORIOGRAPHY ISSUE

The source-historic base of the problem of development of higher pedagogical schools of the Republic of Poland in the second half of the XX – at the beginning of the XXI century has been traced in the article. It is determined that the basis for the modern scientific historic-pedagogical works is historiography of the specific problem, and the source study is a component of historic-pedagogical science. The author has analyzed Ukrainian dissertation researches where some aspects of development of the first higher pedagogical schools in the cities of Krakow, Gdansk, Lodz and Warsaw were studied. It is mentioned that in Polish scientific researches, in the form of monographs, dissertations, essays, textbooks, articles, organizational, educational and scientific activity of higher pedagogical schools of the Republic of Poland in the second half of the XX – at the beginning of the XXI century was reflected. Statutory and regulatory documents about the founding, activity and development of higher pedagogical schools in the second half of the XX – at the beginning of the XXI century are represented by the laws, orders, directions, decisions, statutes of the Ministry of Education and the Council of Ministers of the Republic of Poland.

Keywords: higher pedagogical schools of the Republic of Poland, historiography, source study.

Рецензенти:

Шоробура І.М. – д.пед.н., проф.

Яшук І.П. – д.пед.н., проф.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2013

УДК371.134.008.2: [33:005.342] (045)

О. П. Биницкая

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена теоретичним підходам з проблеми сучасного стану підготовки майбутніх керівників установ та організацій у сфері освіти до інноваційної економічної діяльності. Автором проаналізовано наукові доробки сучасних дослідників з означеної проблеми. Визначено терміни «інноваційний процес» та «інновації», а також напрями інноваційної діяльності сучасного керівника закладів освіти.

Ключові слова: підготовка, майбутні керівники установ та організацій у сфері освіти, інноваційна економічна діяльність.

Постановка проблеми. Проблема підготовки майбутніх керівників закладів до інноваційної діяльності є важливою проблемою для сучасної педагогічної науки та практики діяльності вищих навчальних закладів.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України характеризується наявністю значних змістових змін у галузі управління загальноосвітніми навчальними закладами. У зв'язку з цим постають цілком нові вимоги до професійної підготовки майбутніх керівників закладів в галузі освіти. Модернізація вищої освіти в Україні в напрямку її демократизації, гуманізації, реалізації положень Болонського процесу детермінують необхідність підготовки фахівців, які здатні впроваджувати у власній управлінській діяльності здобутки інноваційного характеру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Значний теоретичний і практичний інтерес для дослідження обраної проблеми викликають праці В. Береки, Н. Василенко, Л. Даниленко, І. Дичківської, Т. Бірюкової, Н. Коломінського, Г. Котової, Т. Сорочан, В. Шаповалова та ін.

Мета статті – є аналіз сучасного стану підготовки майбутніх керівників установ та організацій у сфері освіти до інноваційної економічної діяльності.

© Биницкая О. П., 2013